

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Thesaurus Eloquentiae Sacrae Et Profanae, Saluti & incolumitati Rerumpublicarum utilissimae

Alberti, Alberto

Coloniae Agrippinae, 1669

A Tullianæ eloquentiæ ad stipulatores ingenio muliores, quia Orationum
instrumenta ad persuadendum accomodatissima fabricantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69225](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69225)

tumque Ligario omnino reddiderit.

159. Quis igitur è censu Tulliano Orator Tulliani Oratoris ingenium, quod persuadendi provinciam tam difficilem, tam gravem, tam impeditam, tam nobilem gloriose adeo, ac strenue perrumpit, pervadit, perlustrat, ac debellat, satis idoneis, amplisque præconiis exornet? quis summam illius vim, atque imperium non admiretur? quis à divina quadam sapientia hanc mentis præaltæ aciem delibatam non agnoscat, laudandoque rursum in Cælum non evehat? Verum quantumcunque Ciceronianus Orator emineat ingenio, hoc uno tamen minus est ingeniosus, quòd suæ laudem sollertiæ ne ipse quidem tam copiosâ eloquentiâ, diviteque Oratione satis eleganter, ac digne eloqui potest.

A Tulliana eloquentia ad stipulatores ingenio meliores, quia Orationum instrumenta ad persuadendum accommodatissima fabricantur.

160. **V**erum si nostri Oratores finem perdifficilem, præcellentemque, ex quo primam ingenij lucrantur prærogativam, intuentur; profectò ad hunc ipsùm finem adipiscendum non minus appositæ quoque Orationes, unde alteram ingenij lauream sibi decerpunt, pulchrè conformant. Si enim tria illa ad persuadendum instru-

men-

menta, ut initio posuimus, rationes scilicet, mores, atque affectus inspiciamus; quis hæc omnia sapientius, atque sollertius, quam Ciceroniani dicendi artifices exercent? Hi nimirum in omnem se versant partem, ut argumenta causæ necessaria eruant. Hi singulorum argumentorum officia, momenta, vim, roburque prudenter examinant. Hi adjuncta omnia loci, temporis, personarum, negotij diligenter expendunt. Hi, quæ sint cuique generi propria, quæ aliena; quæ insita, quæ extranea, tempestive observant. Hi entymemata, quæ Auditorum captui quadrant, quæ sint popularia, quæ nimis à communi cognitione remota, accuratè animadvertunt. Hi genus omne testium advocant, locos omnes excutiunt, nihil inexploratum relinquunt, quicquid in rem suam derivare queunt, sagacissime odorantur; contra verò quo pacto Adversariorum fundamenta debeant convelere, maturè considerant; quid causæ propriæ obesse possit, tanquam Argi quidam, centum instructi oculis, longè ante provident, omnes eorum latebras tenent, dolos omnes, atque fallacias retexunt. At in exprimendis moribus quis concinniore penicillo, quam Tullianæ imitator sacundia, utitur? quis cuncta acutiùs perlustrat? quis decòri magis memor, aut retinens omnia, quæ profert, ut suam dicentis personam maxime deceant, tam pensulatè trutinatur, aut circumspicit? quis universa, quæ expromit, an Auditoribus consentanea sint, aut secus, religiosius ser-

248 P. II. DE APT. S. PERSVAC. ni
tatur? Noster Orator, noster Concionator
est, qui summam prudentiam, dum omnem
rei honestatem, atque utilitatem indagat,
nihil non ex destinato, atque consilio offert
in medium, rerum omnes difficultates notat,
simulque elidit, luculenter aperit. Et cui, nisi
nostro eloquentiæ magistro insignis probita-
tis totâ in Oratione ostendenda, opportuni-
tas blandior, aut mollior se præbet? Quis
aptius, aut melius, quàm idem persuadendi
Architectus pietatem in Deum, sacra in Tem-
pla venerationem, in viros Religiosos ob-
servantiam, caritatem in patriam, justitiam
in cives, modestiam erga omnes, in rebus om-
nibus magnanimitatem, virtutum denique
cæterarum exercitationem dicendo repræ-
sentat? quis benevolentiam erga Auditores
tam suavi lenitate, tam prolixo de omnibus
bene merendi studio testatur? Ubi autem Tul-
liani Concionatores affectus commovere co-
gitant; quot illis, & quanta, quàm multa, quàm
magna complectenda animo sunt, & com-
prehendenda? Ijs attentè prospiciendum,
qui, & quot quavis in causa requirantur, qui
cuique materiæ convenient; qui sint huic,
aut illi perturbationum generi obnoxij, in
quos potissimum Auditorum singuli accen-
dantur; quas ob causas quælibet appetitiones
maximè laceffantur. Ii secum, quinam af-
fectus idonei, qui repugnantes, qui præpos-
teri videantur, serio reputant. Ii, quâ ratio-
ne mutuò illi miscendi sint; quam prepara-
tionem, ut ex uno in alium dextere fiat gra-
dus,

dus, eorum unusquisque postulet, sapienter
 discernunt. Ii graviores ita temperant, ut
 quum ad lacrymas eliciendas artis machinas
 adhibent, nolint tamen videri eas ipsas la-
 crymas velle elicere. Ii nunquam in commi-
 seratione diutius morantur. Ii honestum
 semper ad commotionis aditum, ut non vi-
 deatur quæsitus, sed à ratione ultro oblatus,
 prudenter captant: recessum verò non præ-
 cipitem, ut non exhaustus, vel satiatus, qui
 dicit, sed sui compos, ac potens, de industriâ
 in altum se migrare sermonem, haud obscu-
 re significet. Quid amplius? Tempus ipsum,
 ne cui affectui plus, aut minus, quàm oportet,
 moræ indulgeat, sed legitimum tantum mo-
 do, justumque spatium concedat, numeratis
 prope singulis momentis, sollicitè dimetiun-
 tur. Quanta igitur Tullianî laus ingenii est;
 quanta excellentia in tam exquisitis instru-
 mentis conficiendis, expoliendis, admoven-
 disque splendescit? quanta dignitas, atque
 eminentia, non solum quia persuadendi finem
 operosum, atque sublimem respicit, sed etiam
 quia Orationum instrumentum ad eum obti-
 nendum constat aptissima?

*Mirus ordo magni index ingenii, è Tullianis
 Orationibus elucescit.*

167. CÆterū quia hęc utrāq; ingenii pal-
 ma Adversarii, qui persuadendi stu-
 dio, ac muneri nuntium jam pridem remise-
 runt, haud inviti, opinor, nostris Oratoribus

L s CORG